

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060301

DOM
2024-06-12
Stockholm

Mål nr
M 6417-23

Sid 1 (4)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-05-10 i mål nr M 3112-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Stora Enso Skog och Mark AB
791 80 Falun

Ombud: U.J.

Motpart

Miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommun
828 80 Edsbyn

SAKEN

Föreläggande om åtgärd angående nedskräpning på fastigheten X i Ovanåkers kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommuns föreläggande den 20 januari 2022, MBN-2021-735.

Dok.Id 2052423

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Stora Enso Skog och Mark AB (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommuns föreläggande om åtgärd angående nedskräpning på fastigheten X.

Miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommun (nämnden) har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har sammanfattningsvis anfört följande.

Bolaget

För att sköta den lokala tillsynen av markerna har bolaget särskilda skogsvaktare. En av dem upptäckte nedskräpningen och uppgav att nedskräpningen hade skett helt nyligen.

Uppsättning av skyltar hade knappast varit ett verkningsfullt hinder mot nedskräpningen. Skogsvaktarna har inte heller befogenhet att preventivt ingripa mot människor som vistas i skogen. Det handlar mer om att upptäcka nedskräpning, vilket i detta fall skett när nedskräpningen nyligen inträffat.

Det skulle krävas omfattande avspärningar för att utestänga personer som kan tänkas skräpa ned. Det är ett försvårande av nyttjandet av allemansrätten och ett orimligt krav på de markägare som håller sina vägar öppna.

Bolaget har inte velat försvåra allmänhetens tillgång till skogen mer än vad som är nödvändigt för att skydda vägarna under tjällossning samt på platser som varit särskilt svårt ansatta av nedskräpning till följd av återkommande s.k. bärplockarläger. Att det skulle krävas avspärningar enbart för att det vid ett tillfälle år 2018 förekommit nedskräpning är orimligt ingripande.

Avfallet har lämnats på platsen av okända personer och bolaget har så snart nedskräpningen upptäcktes meddelat nämnden. Avspärningar kan övervägas om det finns en påtaglig risk för omfattande nedskräpning, t.ex. i form av återkommande nedskräpning. I detta fall är förhållandena inte sådana.

Nämnden

Nedskräpning av liknande beskaflenhet har återkommit på platsen med bara ett par års mellanrum och kan således inte anses ha skett sporadiskt. Bolaget är som fastighetsägare ansvarigt för återställande av platsen eftersom bolaget inte har vidtagit förebyggande åtgärder.

Att skyltar inte följs eller att bommar utsätts för skadegörelse är inte skäl till att inte sätta in förebyggande åtgärder för att försöka förhindra återkommande nedskräpning på platsen.

Det kan ifrågasättas om stora stenar som förhindrar bilar att ta sig fram till nedskräpningsplatsen skulle utgöra ett hinder för allmänhetens utnyttjande av allemansrätten eftersom det finns fler transportsätt än bil att ta sig ut i naturen med. Det skulle röra sig om förhållandevis få delsträckor av skogsbilvägar som blir avstängda från biltrafik på det här sättet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Av utredningen framgår att nedskräpningen omfattat bl.a. tält, plast, bilbatterier, dunkar med okänt innehåll, hinkar, textilier, eldningsplatser m.m. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att i vart fall bilbatterierna inneburit risk för människors hälsa och miljön och att nedskräpningen får anses utgöra miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. 1 § miljöbalken.

Mark- och miljööverdomstolen ska även ta ställning till om bolaget, i sin egenskap av fastighetsägare, är att betrakta som verksamhetsutövare och därmed rätt adressat för nämndens föreläggande. En nödvändig förutsättning för detta är att bolaget haft faktiska och rättsliga möjligheter att vidta åtgärder mot påstådda störningar och

olägenheter. Annans nedskräpning m.m. medför inte automatiskt ansvar för en fastighetsägare om denne inte accepterat verksamheten. (Jfr MÖD 2006:63.)

Av utredningen framgår att nedskräpning förekom på samma plats 2018. Kommunen beslutade då att inte vidta någon åtgärd mot bolaget. I beslutet angavs under rubriken Övrigt att det borde vidtas åtgärder för att förhindra framtida nedskräpning, genom att framför allt vändplatsområdena förses med bom eller annan utrustning, och att bolaget skulle kunna bli ansvarigt om behövliga åtgärder inte vidtogs. Parterna är ense om att bolaget inte har vidtagit i beslutet redovisade åtgärder eller satt upp skyltar. Det har å andra sidan inte ifrågasatts att bolaget direkt efter upptäckten av nedskräpningen anmälde den till nämnden.

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning

Mark- och miljööverdomstolen anser mot den redovisade bakgrunden att bolaget inte kan anses ha accepterat den aktuella nedskräpningen och att bolaget inte kan betraktas som verksamhetsutövare. Mark- och miljööverdomstolen anser därför att nämnden inte har haft fog för sitt föreläggande om städning.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Malin Wik, Mikael Hagelroth, Lars Olsson, referent, och Åsa Hanna.

Föredragande har varit Anna Olsson.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-05-10
meddelad i
Östersund

Mål nr M 3112-22

PARTER

Klagande

Stora Enso Skog och Mark AB,
791 80 Falun

Ombud: U.J.

Motpart

Miljö- och byggnadsnämnden i Ovanåkers kommun
Långgatan 24
828 80 Edsbyn

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen Gävleborgs beslut 2022-10-03 i ärende nr 1002-2022, se bilaga 1

SAKEN

Överklagande av kommuns beslut om föreläggande om åtgärd angående nedskräpning, X, Ovanåkers kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommun (nämnden) beslutade den 20 januari 2022 om att förelägga Stora Enso Skog och Mark AB (bolaget) att städa upp nedskräpning på fastigheten X. Föreläggandet förenades med krav på att skräpet tas omhand och lämnas till godkänd mottagare och att klaganden ska redovisa för nämnden att platsen är uppstädad.

Bolaget överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Gävleborgs län (länsstyrelsen) som avslog överklagandet den 3 oktober 2022.

Länsstyrelsens beslut har nu överklagats till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra länsstyrelsens beslut och att föreläggandet ska upphävas. Som stöd för sin talan har bolaget i huvudsak anfört följande.

I detta fall rör det sig om en allmän plats till vilken allmänheten har tillgång och då har kommunen ansvar för att städa upp förutsatt att ingen annan har ett sådant ansvar.

Det är ostridigt att den aktuella platsen inte skräpats ned av bolaget. Skräpet består av rester från ett så kallat bärplockarläger. Bolaget är således inte verksamhetsutövare avseende den aktuella nedskräpningen utan snarare ett offer för att människor som vistas i skogen med stöd av allemansrätten inte respekterar det förtroende man givits genom rätten att kunna vistas i skogen och plocka bär även om man inte äger marken.

Den som är primärt ansvarig att städa upp är således den eller de som skräpat ned, men de torde inte vara möjliga att identifiera. Länsstyrelsen har då funnit det skäligt att ansvaret ska läggas på markägaren, då bolaget har faktisk och rättslig möjlighet att städa. Med en sådan tolkning av 4 § lagen (1998:814) med särskilda

bestämmelser om gaturenhållning och skyltning har regeln inte någon funktion alls. För sådant ansvar krävs att markägaren agerat eller underlåtit att agera på ett sådant sätt som är jämförbart med att acceptera verksamheten.

Bolaget har låtit anlägga skogsvägen och den vändplan som skräpats ned. Det kan inte anses rimligt att de är ansvariga för nedskräpningen för att de inte spärrat av skogsbilvägen. Allemansrätten är en djupt rotad rättighet som inte bör inskränkas mer än nödvändigt. Det är inte heller rimligt att lägga ut stenar för att spärra tillfart till skogsbilvägar som för tillfället inte används för skogsbruksåtgärder.

I detta fall har nedskräpning tidigare upptäckts år 2018. Därefter har det inte förekommit fram till år 2022. Det är alltså inte fråga om något frekvent nedskräpande på platsen, vilket skulle kunnat föranleda att vägbom hade satts upp. Det har, som angetts i överklagandet till länsstyrelsen, skett vid platser där det mera frekvent förekommit nedskräpning, t.ex. vid Tönnebro.

Tillsyn av skogsinnehavet sker genom skogvaktare. Detta kan aldrig bli ett vattentätt system och bolaget har heller inte någon rättslig möjlighet att handgripligen ingripa vid nedskräpning.

Bolaget anser att det förfarande man idag tillämpar med tillsyn och avspärrning vid platser som är särskilt belastade är rimligt utan att inskränka allemansrätten på ett sätt som påtagligt försvårar för allmänheten att kunna vistas i skog och mark. Att ha övervakning mer eller mindre permanent är inte praktiskt möjligt och inte heller önskvärt

Länsstyrelsen har inte angett vilka åtgärder man anser att bolaget skulle ha vidtagit, utan endast konstaterat att bolaget har rättslig och faktisk möjlighet att städa upp. Detta synes innebära en mycket strikt inställning där markägaren i princip blir ansvarig i alla fall av nedskräpning som inte förhindrats. Hela idén med allemansrätten är därmed satt ur spel. Markägaren har då att vidta de avspärrningsåtgärder som är möjliga för att undgå ansvar för andras nedskräpning.

Att stängsla in hela skogsinnehav är inte möjligt, men det är möjligt att spärra av vägar på ett någorlunda effektivt sätt och då särskilt inom områden som kan tänkas användas för friluftsliv och bärplockning och därmed utgör en ökad risk för nedskräpning. Bolaget anser dock inte att det är rimligt och ett alldeles för högt pris i form av kostnader för avspärrningar av mycket omfattande vägsystem och inskränkningar i allemansrätten.

Bolaget anser inte att det i detta fall varit och rimligt att vidta avspärrningar för att hindra åtkomst till den aktuella platsen, vilket i realiteten är det enda sättet att förhindra eller i vart fall försvåra nedskräpning.

Kommunens ansvar enligt 4 § lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser och gaturenhållning och skyltning är en förutsättning för att allemansrätten ska kunna fungera i praktiken. Samhället kan inte ge allmänheten en rättighet att vistas på och utnyttja annans mark och sedan lägga ansvaret på markägaren för de kostnader och det arbete som det leder till i form av nedskräpning och dylikt. Föreläggandet ska därför upphävas.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har gått igenom handlingarna i målet och övervägt det som bolaget har framfört.

Nedskräpning utomhus på en plats som allmänheten har tillträde till eller insyn i är förbjuden enligt 15 kap. 26 § miljöbalken. Nedskräpning är även straffsanktionerad genom 29 kap. 7 § miljöbalken. Av 4 § lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning (LGS) ansvarar kommunen för att återställa platser som skräpats ned i sådant skick som med hänsyn till ortsförhållandena, platsens belägenhet och omständigheterna i övrigt är skäligt. Kommunens skyldighet gäller dock endast ifall ingen annan är ansvarig för nedskräpningen enligt lag eller annan författning eller särskilda föreskrifter, 4 § andra stycket LGS.

Mark- och miljödomstolen har att ta ställning till om bolaget, i egenskap av fastighetsägare, är att betrakta som verksamhetsutövare i den mening som avses i 2 kap. 2 och 3 §§ miljöbalken, och därmed ska anses ansvariga för att städa upp den nedskräpade vändplanen.

För att någon ska betraktas som verksamhetsutövare ska denne ha faktisk och rättslig möjlighet att vidta åtgärder mot påstådda störningar och olägenheter. Bedömningen ska göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och är oberoende av civilrättsliga avtal (jfr MÖD 2005:64). Avfall som placerats på fastighet av annan än fastighetsägaren kan en fastighetsägare inte automatiskt anses ha ansvar för. Det krävs att fastighetsägaren agerat eller underlåtit att agera på ett sådant sätt som är jämförbart med att denne har accepterat verksamheten. Det förhållandet att fastighetsägaren inte vidtar några åtgärder för att motverka miljöriskerna med en förvaring, även om den orsakats av annan, kan enligt Mark- och miljööverdomstolen utgöra sådan omständighet som medför ett principiellt ansvar för ägaren. (Se MÖD 2006:63.)

I nu aktuellt fall har nedskräpning förekommit på samma plats år 2018. Ovanåkers kommun beslutade då genom delegationsbeslut den 22 november 2018, dnr. MBN-2018-934, MBN-2018-941, MBN-2018-942, att inte vidta någon åtgärd mot bolaget och kommunen stod för städning av vändplanen. I kommunens delegationsbeslut från 2018 informerade kommunen bolaget om att de bör vidta åtgärder för att förhindra att nedskräpning sker på platsen i framtiden. Enligt mark- och miljödomstolen har bolaget dock inte visat att de vidtagit några åtgärder för att motverka framtida nedskräpning, såsom t.ex. att sätta upp avspärningar eller skyltar vid skogsbilvägen eller vändplatsen. Då bolaget har haft faktisk och rättslig möjlighet att agera avseende nedskräpning samt varit medveten om att nedskräpning tidigare förekommit på platsen, men underlåtit att vidta åtgärder, får bolaget anses ha accepterat verksamheten. (Se Mark- och miljööverdomstolens dom den 22 mars 2019, mål nr M 3691-18 och M 3692-18.)

Sammanfattningsvis bedömer mark- och miljödomstolen att bolaget ska anses ansvariga att åtgärda nedskräpningen på vändplanen då bolaget underlåtit att agera för att förhindra nedskräpningen. Domstolen instämmer därmed i länsstyrelsens bedömning och överklagandet ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD- 02)

Överklagande senast den 31 maj 2023.

Anna Uddenberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anna Uddenberg, ordförande, och tekniska rådet Ragnar Asklund. Föredragande har varit tingsnotarien Mattias Edvall.